

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Евелина Радославова Стайкова-Милева,

ПН. 3.3 Политически науки

за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление
„Политически науки“,

на кандидат Димитър Пехливанов с тема „НОВАТА ДИНАМИКА НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ОТ НАСЪРЧАВАНЕ НА СХОДСТВА КЪМ УПРАВЛЕНИЕ
НА РАЗЛИЧИЯ“

Представената дисертация на Димитър Пехливанов на тема *„Новата динамика на Европейския съюз – от насърчаване на сходства към управление на различия“* е разработена в 219 страници и се състои от увод, три глави и заключение. Позоваванията в текста и библиографията са оформени коректно. Към дисертацията няма приложения.

По своята същност представеният текст представлява един оригинален авторски поглед по безспорно актуален въпрос, а по съдържание и разработка, той прави впечатление за едно задълбочено и самостоятелно изследване с отлични характеристики, което отговаря на всички критерии, поставени пред този научен жанр.

Аргументация за тази оценка е представена в следващите части от настоящата рецензия.

1. Представената дисертация на Димитър Пехливанов предлага изследване, което има значима научна стойност и е посветено на проблем с научно-приложно отношение.

Димитър Пехливанов е представил едно амбициозно изследване, което е посветено на все по-усложняващата се същност на Европейският съюз. Това усложняване докторантът вижда като резултат, както от международен и глобален натиск с различна природа, така и от нарастващото вътрешно разнообразие, отново разбирано като резултат от различни, често преплитачи се причини.

Тази заявка е част от значимостта на представеното изследване, която се крие в потенциалът да се разбере по-добре стабилността или не на ЕС в контекста на описаните в текста предизвикателства, пред които той е изправен. В научно-приложно отношение,

става дума за възможност за очертаване на нови модели за по-устойчиво управление на ЕС.

2. Дисертантът е формулирал ясно и прецизно своите цел, задачи, теза.

Пехливанов формулира своята основна теза, според която хетерогенността и вътрешната разнородност в ЕС са необратими и оттук нататък могат единствено да се увеличават, дори и ако към ЕС не се присъедини нито една нова държава. Според автора при това положение управлението и цялостното развитие на съюза все повече ще се влияе от закономерности, по-характерни за универсалните международни организации, отколкото за наднационални структури с хомогенна ценностна система. В старание тази теза да намери своята подкрепа, в текста са поставени **6 научни задачи**. За да бъдат изпълнени Димитър Пехливанов ясно очертава границите на своето изследване, като се съсредоточава върху основните икономически и ценностни фактори на разнородността и предвиждания къде е потенциалната граница за по-нататъшните разширявания на ЕС.

Тази аналитична линия на докторската дисертация също представлява интерес и носи потенциал за **практическа приложимост**, особено в контекста на очакванията за бъдещи разширявания на съюза и техният реален ефект върху неговата стабилност.

Тук е важно да се отбележи, че авторът осъзнава и не пренебрегва фактът, че географските разширения не са единствена предпоставка за увеличаване на хетерогенността. ЕС се увеличава както хоризонтално, така и вертикално, т.е. например чрез увеличаването и разширяването на неговите политики.

Друга основна, а и интересна линия на анализа е посветена на европейските ценности и идентичност. Направеният залог в това направление е голям, тъй като авторът загатва за важността и значението на разширяването в взаимодействие със спорната политическа граница на Европа и значението на „европейско” и „европейски ценности”.

Още тук трябва да се каже, че изпълнението на изследователските задачи и доказването на тезата са сериозно научно предизвикателство, най-малкото защото обектът на анализ и изводите чертаят сценарии за бъдещето на Европейският съюз.

3. Дисертационният труд е разработен самостоятелно и демонстрира солидно познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература, както и коректност при цитирането.

Направената проверка за плагиатски съвпадения е негативна. По стил и съдържание текстът изглежда добронамерен, грамотен и самостоятелен. Докторантът борава уверено с различни релевантни изследвания, теории, данни, с което демонстрира своето отлично познаване на проблема. Както самия той отбелязва в своя автореферат, библиографията включва общо 124 източника, от които научни публикации 83, съответно 15 на български език и 68 на английски, френски и немски. Към библиографията са включени също 11 броя документи, 17 броя Интернет-източници и 13 броя публикации от електронни и печатни СМИ. Направени са 413 референции / бележки под черта.

4. По отношение на избраната от Димитър Пехливанов методология и методика на изследване, с оглед поставените задачи на дисертационния труд е постигнато отлично равновесие на класически подходи, комбинирани с оригинален, творчески инструментариум посредством индексът за хетерогенност.

Една специфична част от методологията на изследването е създаването и прилагането на математическа формула, която условно докторантът е нарекъл индекс на хетерогенността (“heterogeneity index”). Според автора този индекс би могъл да се използва, за да даде представа за степента на разнородност на ЕС и би могъл да се използва и при евентуални бъдещи разширения към други държави. Така например е много интересно прилагането на индекса към държавите от Западните Балкани и изводите около тях.

По отношение на конструирането на индекса, Пехливанов подбира своите 5 индикатора, така че те да отразяват и главните фактори на хетерогенност на ЕС, които той определя като икономиката, ценностната идентичност и геополитиката. Както по-обстойно коментирано и в следващата част на рецензията, именно конструирането на тази идеен, но ключов за изследването инструмент, буди най-много въпроси.

5. В дисертационния труд на Димитър Пехливанов несъмнено са налични приноси моменти в това изследователско поле.

Самият факт, че представената за защита дисертация представлява задълбочено изследване на слабо изучени, но съществени за устойчивостта на ЕС въпроси е

достатъчно значимо. Към този по-общ позитивен коментар за принос на дисертационният труд, предложените в автореферата приноси моменти са напълно релевантни и коректни, по-конкретно:

- Извеждането на проблема с хетерогенността на ЕС като основен негов съвременен проблем и опит за нейното измерване от всяка една гледна точка с акцент икономическа, ценностна и геостратегическа гледна точка;
- Опит за очертаване на хоризонт за новата същност на ЕС при реализирането на различните идеи и инициативите за радикални реформи в организацията;
- Поставянето на начало за създаването на инструментариум за измерване хетерогенността на ЕС.

Всички описани приноси, освен отлична научно-теоретична стойност, притежават е сериозна заявка да допринесат за по-ясните пътища и начини за преодоляване на съществуващите различия, изравняването на стандарта на живот и възприемането на европейските ценности

6. Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

Авторефератът посочва 7 публикации, свързани с темите на дисертацията. Прави позитивно впечатление, че докторантът е участник като експерт, организатор и ръководител в множество проекти, конференции и семинари по теми като европейски политики, екология и устойчиво развитие и местно самоуправление. Заедно с това той реализира изследователска, лекторска и преподавателска практика в различни области. Дългогодишен лектор по европейски политики в Института за публична администрация (2004 – 2014), краткосрочни ангажименти като лектор има в СУ и УНСС (европейски политики и лобизъм), Международния университет във Венеция (устойчиво развитие) и Университета в Яш, Румъния (комуникационни стратегии). От 2015 г. до сега преподавател по „Управление на проекти“ и „Туризм и териториални ресурси“ във Висшето франкофонско училище по администрация и управление (ESFAM) в София.

7. Мнения, препоръки и бележки.

Общото впечатление от представеният текст е напълно положително. Става дума за отлично структурирано, грамотно написано и оригинално аргументирано авторско изследване.

Всеки текст, особено с качествата на рецензията, но все пак поставен под лупата на процедура, предполага да получи препоръки, които следва да се разглеждат като потенциал за още по-добър резултат.

Така например, прави впечатление, че основната научна теза в автореферата и в основния текст на дисертацията имат леко разминаване. Макар и да е въпрос на подход, прави впечатление, че поставената теза се доказва, а не се „тества“ в изследването. Тоест, в текста са мобилизирани изключително аргументи в полза на потвърждението на тезата, по-малко са усилията въпросът да бъде критично разгърнат в множеството възможни перспективи, както често социалните въпроси предпоставят. Има дребни стилистични и граматични пропуски, които следва да се отстранят, ако текстът бъде насочен към публикуване.

Отвъд техническите споменавания и в името на добронамереният научен дебат, следват няколко коментара в този регистър.

Едно от полетата, които биха могли да получат още повече плътност, е подобро разгръщане на един от факторите, който Димитър Пехливанов е посочил като основен за хетерогенността на ЕС: става дума за *ценностната идентичност*. В това словесно съчетание се скриват две огромни полета за наука и дебат, каквито са европейските ценности и европейската идентичност, които със сигурност са в основа за стабилност и устойчивост на ЕС. Може би по време на самата защита докторантът би могъл да представи какво се крие концептуално зад използваното от него понятие „*ценностната идентичност*“.

Макар и безспорно оригинален и интересен, създаденият от Димитър Пехливанов индекс на хетерогенността (*“heterogeneity index”*) буди повече въпроси, отколкото дава изчерпателни отговори. Както дипломантът открито отбелязва, рисковете са много. Свързани са както с избора на индикатори, защото те биха могли да са повече и дори различни от избраните, така с определяне на техните стойности, намирането на данни за тях и т.н. Тук е мястото да се спомене, че отново самият Димитър Пехливанов отбелязва, че онова, което прави е по-скоро „*опит за измерване на хетерогенността*“, а употребата на понятието „*индекс*“ е до голяма степен условно. Безспорно е обаче, че става дума за едно уверено начало към създаването на инструментариум за мерене хетерогенността на ЕС и именно като такава матрица следва да се разглежда. Поради описаното, обаче направените заключения на базата на резултатите от прилагането на

индекса, трябва да се приемат с условност.

Накрая един коментар, който е свързан с направените изводи, чиито дух е по-скоро скептичен и критичен по отношение на бъдещето на съюза. Многообразието на ЕС винаги е било едно от най-ярките и позитивни характеристики на съюза, част от специфичната амалгама от ценности на ЕС. В този смисъл едно поле за бъдещи научни търсения би било концептуализиране на оптимизирана, адаптирана към нарастващата хетерогенност на съюза система на управление. Началото за това вече е поставено в една от най-интересните части от дисертацията *„Сценарии за развитие на ЕС като отражение на нова управленска философия“*.

В заключение, въз основа на описаните характеристики и качества на дисертационният труд, препоръчвам убедено, комисията да присъди на Димитър Иванов Пехливанов научната степен „доктор“ по професионално направление 3.3. Политически науки, научна специалност „Политически науки“.

Дата 11.05.2024 г.

Подпис: